

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

Cilt 6, Sayı 13 (Ağustos 2017), s. 71-80

DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut27>

ISSN: 2147 - 590, Samsun- Türkiye

Özgün Makale/ Original Article

Geliş Tarihi: 31. 05. 2017

Kabul Tarihi: 02. 08. 2017

Diğer Kişilerle İlişkileri Bağlamında Bir Kadının Portresi

A Woman's Portrait In Relation To Other People

Türkân YEŞİLYURT*

Öz

Bu yazıda Ayfer Tunç'un *Yeşil Peri Gecesi* adlı romanının başkışisi, diğer kişilerle ilişkileri bağlamında tahlil edilmiştir. Kahramanla empati kurularak onun eylemlerinin temel nedenleri anlaşılmalı ve Erich Fromm'un "sevgi" ve Friedrich Nietzsche'nin "hınc/ressentiment" kavramına dayanılarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Görünenin arkasındaki gerçeği kavrayabilmek için başfiğür ile romanın diğer kişileri arasındaki kriz ve çelişki anları üzerinde yoğunlaşmıştır. Sarhoş ve karamsar babası; güzel ve kaçak annesi; sevgisiz ve anlayışsız babaannesi; hain ve fırsatçı amcası; korkak ve müzmin amcasının oğlu; pedofil ve suistimalci İngilizce öğretmeni; asalak ve hercai kocası; çıkarıcı ve kötücül kayını başkışinin yalnız özsaygı yıkımına değil, aynı zamanda benlik ve özdeşlik duygusu yıkımına uğramasına neden olur. Sonuç olarak aile, akraba ve çevresinin ilgisiz, sorumsuz ve saygısız davranışlarına maruz kalan asli şahıs, öç alma içgüdüleriyle hareket eder. Duygu karmaşası, güven kaybı, çaresizlik, yalnızlık ve karamsarlık içinde savrulup durur. Oysa iyi bir okuyucu olan, şiiri ve sanatı bilen, farkındalık geliştirmiş biri olarak hayat hamlesi için gereken cesareti daha önce gösterebilirdi. Kötülüğün hem mağduru hem de faili olmaktan kurtulabilirdi. Ancak, insan olma onuru çığnenen başkışi hınc duygusu içinde -"son an"a kadar- eleştirdiği değerler sisteminin ve davranış kalıplarının dışına çıkamamıştır.

Anahtar Sözcükler: Ayfer Tunç, hınc, sevgi, *Yeşil Peri Gecesi*.

Abstract

This study analyzes *Yeşil Peri Gecesi*, a novel of Ayfer Tunç by putting its main focus on the novel's main character. It attempts to elucidate the basic tenets of main character's actions with an empathetic approach as well as interpreting them by leaning on Erich Fromm's "Concept of Love" and Friedrich Nietzsche's "Concept of Resentment". In order to comprehend the truth behind the appearance, it dwells on the instances that reflect crisis and dilemmas between the main character and other characters of the novel. This study finds, in brief, that the main character's drunk and pessimist father, beautiful but fugitive (run away)

* Yrd. Doç. Dr, Sinop Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı ABD. Elmek: turkanyes@gmail.com

mother, stony-hearted and insensitive grandma, treacherous and opportunist uncle and his coward and grouchy son, pedophile and abusive English teacher, capricious and freeloader husband, self-seeker and capricious brother in law have not only led the destruction of the self-esteem of the main character but also the demise of the sense of her identity and existential self. In result, the main character who have been subject to insensitive, irresponsible, and disrespectful approaches of her family, relatives and people around her behaves with a revenge taking instinct. In that, she has been driven away with despair, loneliness, loss of confidence and pessimism. However, she, with increased awareness of literature and poetry and art would have presented the courage needed for a transformative life initiative way beforehand. By doing so, she would have been bypassed either the victim and the perpetrator or misdeed. However, the main character, whose human dignity has been broken, could not step beyond the clichés of behavioral patterns and belief systems that she criticized until the last minute.

Key Words: Ayfer Tunç, love, resentment, *Yeşil Peri Gecesi*.

Giriş

Ayfer Tunç'un *Yeşil Peri Gecesi* adlı romanının başkişisi, diğer kişilerle ilişkisi bağlamında tahlil edilecektir. Kahramanla empati kurularak onun eylemlerinin temel nedenleri anlaşılmalı ve Erich Fromm'un "sevgi" ve Friedrich Nietzsche'nin "hınc/ressentiment" kavramına dayanılarak yorumlanmaya çalışılacaktır. Görünenin arkasındaki gerçeği kavrayabilmek için başfiğür ile romanın diğer kişileri arasındaki kriz ve çelişki anları üzerinde odaklanılacaktır.

Ana kişinin -dünyasında önemli yer tutan- annesi, babası, amcası, babaannesi, dostu, komşusu, İngilizce öğretmeni ve tek aşkı Ali ile ilişkileri değerlendirilecektir. Ancak, daha önce, *Yeşil Peri Gecesi* ile bağı olan yazarın ilk romanı, *Kapak Kızı*'na değinilecektir. Ayfer Tunç, "metinler organizma gibidir, yaşamaya devam eder" (Tunç, 2005: 241) anlayışıyla 1992 yayımladığı *Kapak Kızı*'nı, 2004'te yeniden yazmıştır. Romanda yalnızca fotoğraflarıyla yer alsa da *Kapak Kızı*, Şebnem üzerine kurulmuştur. Ancak, burada bitmeyen Şebnem'in hikâyesini Ayfer Tunç, 2014'te çıkardığı *Yeşil Peri Gecesi*'nde tamamlamıştır.

Ayfer Tunç'un *Kapak Kızı* adlı romanında Şebnem'in çıplak fotoğrafları vardır. Bir derginin kapak kızı olan Şebnem, romanın başkişisidir. Aslında *Kapak Kızı*'nda üç ana karakter vardır: Radyo programcısı Selda, bankacı Ersin ve garson Bünyamin. Bu üç kişinin yolları Ankara'dan İstanbul'a giden bir trenin yemek vagonunda kesişmiştir. Ayın kızı Şebnem, bir dergide yayımlanan çıplak fotoğrafları vasıtasıyla Selda, Ersin ve Bünyamin'in kendi korkaklıkları ve riyakârlıklarıyla yüzleşmesini sağlamıştır.

Ayfer Tunç, Handan İnci ile yaptığı söyleşide *Kapak Kızı* ile *Yeşil Peri Gecesi* arasındaki bağı şöyle açıklar: "Kapak Kızı'nı yazdığımda 26 yaşındaydım, fazla büyük bir cesaretti. Ama o yaşta o karakteri yazamayacağımı hissettim, dolayısıyla romanın sonunu sınırladım, Şebnem'in çevresindeki kişiler üzerinden sordum. Kim daha ahlaklı? Ama tabii diğer kişileri anlatmamla Şebnem yok olmuyordu. Zihnimde sürekli yaşad. Benimle birlikte yaş aldı" (2014: 293-294).

Kapak Kızı'nda başlayan Şebnem'in hikâyesi *Yeşil Peri Gecesi*'nde devam eder. Başkişinin ruh dünyasını anlayabilmek için Erich Fromm'un "sevgi" kavramına bakmak gerekir.

Sevgi

Erich Fromm'a (1995: 32-34) göre sevmek bir sanattır. Sevginin ilgi, sorumluluk, saygı ve bilgi şeklinde dört temel ögesi vardır. Annenin çocuğuna olan sevgisinde görüleceği gibi sevilen şeyin yaşaması için ilgi göstermek gerekir. Seven insan, yalnız

kendisine karşı değil, aynı zamanda diğer insanlara karşı da sorumluluk duyar. Sorumluluk saygıyı içermiyorsa zorbalığa, karşıdakini kendine bağlamaya dönüşebilir. Saygı, insanın kendine özgü bireyselliğini kabul edebilmektir. Saygı duyabilmek için insanı tanımak gerekir. Bilgi olmadan ilgi ve sorumluluk hakkıyla yerine getirilemez. İlgiyle kazanılmayan bilgi de boştur.

Hınc/Ressentiment

Friedrich Nietzsche, *Ahlakın Soykütüğü/Bir Polemik* adlı kitabının birinci bölümünde “iyi”, “kötü” ve “fena” sözcüklerinin tahlil eder. “Efendi ahlaki” ve “köle ahlaki” karşıtlığı bağlamında “hınc” (ressentiment) kavramı üzerinde durur. “Hınc” kavramını “köle ahlaki” çerçevesinde aşağı, bayağı ve fena ile ilişkilendirir:

Ahlakta köle başkaldırısı, hıncın yaratıcı hale gelmesi ve değerler üretmesiyle başlar: bu, gerçek tepkiden, eylem tepkisinden yoksun olan ve kendilerini yalnızca, kurmaca bir öç yoluyla zarardan koruyan yaratıkların hıncıdır. Tüm asil ahlak, utkulu bir kendini “evetleme”den doğarken, köle ahlaki en başından “hayır” der “dışarıdakine”, “farklı olana”, “kendinden olmayana”: ve bu “hayır”, onun yaratıcı edimidir. Değer belirleyen bakış açısının bu tersine dönüşü –kendine dönmek yerine bu zorunlu dışa yönelim- hıncı özgüdür: köle ahlaki oluşturmak için ilkin hep bir karşı ve dış dünyayı gereksinir, fizyolojik bir terim ile söylersek, en ufak bir eylemde bulunabilmek için bile dış uyarımlara gereksinim duyar, eylemi temelinde bir tepkidir. Asil değerlendirme tarzında ise durum bunun tersidir: o kendiliğinden eyleme geçer ve gelişir; karşıtını, sırf kendini daha minnetle, daha coşkulu bir sevinçle evetlemek için arar, -onun olumsuzluk kavramı “aşağı”, “bayağı”, “fena”, onun, o iyiden iyiye yaşam ve tutkuyla yoğrulmuş olumsuzluk temel kavramı “biz asiller”, “biz iyi olanlar”, “biz güzel olanlar”, “biz mutlu olanlar” ile karşılaştırıldığında sonradan doğma ve soluk bir karşıtlıktır yalnızca. Eğer asil değerlendirme tarzı yanılır da gerçekliği çiğnerse, bu onun yeterince tanımadığı, evet gerçekten tanımaya sert bir şekilde direndiği alanda olur: aşağıladığı alan hakkında, bayağı adamın, aşağı halkın dünyası hakkında yanlış hüküm verir kimi zaman; öte yandan, bu aşağılamanın, yukarıdan bakmanın, büyüklemenin aşağılanın resmini çarpıtacağı varsayılsa bile, bu çarpıtmanın, aciz olan’ın derinlere yerleşmiş kininin ve öç duygusunun, hasmını uğratacağı –in effigie (temsili olarak) elbette- çarpıtmanın çok gerisinde kalacağını da dikkate almak gerekir (2011: 29-30).

Max Scheler, *Hınc/Ressentiment* adlı kitabında Nietzsche’nin *Ahlakın Soykütüğü/Bir Polemik* adlı kitabında yer verdiği “hınc” kavramını tartışır. Scheler, “ressentiment” kavramını bir yandan önemli bulurken öte yandan Nietzsche’nin Hristiyan değerlere uymayan düşüncelerini reddeder. Max Scheler, “ressentiment” kavramıyla ilgili olarak şu değerlendirmede bulunur:

Ressentiment genelde insan doğasının normal bir bileşeni olan belli duygu durumları ve etkilenimlerin sistematik olarak bastırılması sonucu ortaya çıkan süregelen bir zihinsel durumdur. Bu duyguların bastırılmasıyla belli türden değer yanılımlarına ve buna uygun değer yargılarına kapılma sürekli bir eğilim hâlini alır. Söz konusu duygu durumları intikam isteği, nefret, kötü niyetlilik, haset, kara çalma dürtüsü ve değersizleştirici kindir (2004: 7).

Başkişinin Diğer Kişilerle İlişkisi

Başkişinin diğer kişilerle sevgi ilişkisi nasıldır? O, diğer kişilerle ilgi, saygı, sorumluluk ve bilgi içeren bir sevgiyi yaşamakta mıdır? “Olgun sevgi”nin mi yoksa “yozlaşmış sevgi”nin mi faili ve muhatabıdır? Bu soruları cevaplayabilmek için başkişinin diğer kişilerle ilişkilerine bakmak gerekir.

Cavit

Merkezî kişinin babası Cavit, mühendis olarak yol inşaatında çalışırken vinçten düşen bir kayanın altında kalır, sağ kolunu kaybeder. Aile Ankara'dan İstanbul'a taşınır. Cavit birçok ameliyat geçirmesine rağmen eski bedensel ve ruhsal sağlığına kavuşamaz. Çok sevdiği eşine ve biricik kızına yabancılaşır, içine kapanır ve kendisini içkiye verir. Hayatını televizyon izleyerek geçirir. Sık sık ağlama krizlerine girer. Ne beslenmesine ne de temizliğine özen gösterir. Bütün çevresiyle ilişkisini keser. Cavit'in sövmelerine rağmen eve eli-kolu dolu olarak sadece kardeşi Süleyman uğrar. Oysa asıl kahraman, Süleyman amcasından nefret etmektedir:

Yine eli kolu dolu gelmişti Süleyman Amca. Bu kez elinde poşetlerin yanı sıra bir raki şişesi, kucağında da kehribar gibi sarı bir kavun. Barış yapmak istiyordu. Geçmiş geçmişi gömmek. İtiraf mı edecek olup biteni? Sanmam.

Bizde itiraf yok.

Bizde itiraf eden huzur bulmaz.

Bizde itiraf demek, suçumuzun her bir ayrıntısının hücrelerimize yapışması demektir.

Biz itiraf edersek unutamayız.

Biz oysa unutmak isteriz, olmamış gibi yapmak.

Biz mecbur kalırsak töbe ederiz hemen ardından unutmak için, suçumuzu da öyle fazla sayıp dökmeden üstelik. [...]

Bizim tarihimiz unutarak gömdüğümüz günahlarımızın tarihidir. [...]

Biz dolaylı insanlarız, bizde yalanlar ve gerçekler arabesk motifler gibi iç içe geçer (Tunç 2016: 206-207).

Başkişi babasına karşı sevgi, acıma, kızgınlık gibi çelişik duygular besler. Hastalığı sirozdan kansere dönünce başkarakter, babasını hastaneye yatırır. Babası "kafayı yemiş gibi" yapar; çünkü ne kendisiyle ne de kızıyla yüzleşebilmiştir. Ana figür, babasını kanserden dört ay içinde kaybeder.

Fikriyanım

Birinci derecedeki kahraman, babasının başına gelen elim kazadan sonra bir süre babaannesi Fikriyanım'ın evinde kalır. Ne ki, babaannesi ona şefkatli ve anlayışlı bir şekilde yaklaşmaz. Bu otoriter kadın aslında başkişinin annesi Hülya'yı gelini olarak kabul etmemiş, hiç sevmemiştir. Hatta ona karşı nefretle doludur. Hülya, çok güzel, alımlı ve bakımlı bir kadındır. Bu çekici kadın kendisi ve eşinin akraba çevresi tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Ancak, Fikriyanım, oğlu Cavit'e söz geçirememiş Hülya ile evlenmesine mani olamamıştır. Bu nedenle olsa gerek torunu olan asıl kahramanın kâküllerini çekiştirerek: "Söyle bakalım, sen de büyüyünce anan gibi orospu mu olacaksın?" (Tunç 2016: 21) demekten kendini alamaz. Babaannesinin evinde çok mutsuz olan kahraman, kitaplara sığınır. Ona kitaplar getiren kişi ise Süleyman amcasının oğlu Ersin'den başkası değildir. Ancak, Fikriyanım, "Uyu artık!" diye bağırıp ışığı kapatarak torununun geceleri okumasına engel olmaya çalışır. O da, bir gün, babaannesi bitlendiğini söyleyerek dikiş makasıyla saçlarını kesince evden kaçır.

Süleyman

Babası hastanede canıyla uğraşırken asli şahıs, Süleyman amcasının ihanetine tanık olur: "O gün Fikriyanım'ın evinden kaçıyorum. Ağlayarak evimize gidiyorum. Eve vardığımda Süleyman amca'yı annemin bacakları arasında buluyorum. Üç gün durmaksızın ağlıyorum" (Tunç 2016: 88). O, aynı zamanda başkişiye iyi davranan, kitaplar getiren Ersin'in babasıdır.

Ana figür, yatılı okurken Süleyman amcası babasına daha ferah bir ev alır. Bu durum onu derinden sarsar: “Baba o adam, abin yani, karını düzdü. Karın da pek şikâyetçi görünmüyordu ya, o ayrı konu. O adam şimdi sana ev aldı. İçine siniyor mu?” (Tunç 2016: 209).

Başkarakter, babaannesinin cenazesinde babasını “Kes zırlamayı” diye azarlayan Süleyman amcasından nefret eder: “Nasıl yapabiliyor? diye düşündüm. Annemi düzmemiş gibi, ben onları yakalamamışım gibi, babamı mahvetmemiş gibi yapabiliyor. Nasıl yapabiliyor? Yapıyor işte. Olmamış gibi yapabilenlerin dünyası bu, benim değil. Ben yapamıyorum” (Tunç 2016: 344). Gerçekten de başkahraman, Süleyman amcası annesiyle beraber olmamış gibi yapmaz. Bir gün gerçeği onun yüzüne haykırır.

Vatuş

Ana figür, annesiyle-amcasını birlikte görünce canhıraş bir şekilde Vatuş’a koşar: “Üç gün durmaksızın ağlıyorum. Vatuş beni nasıl susturacağını bilmiyor” (Tunç 2016: 88). Vatuş, kahramanın ailesinin Ankara’dan ayrılıp İstanbul’a yerleştiklerinde oturdukları apartmandaki komşularıdır. O, hiç evlenmemiş olan yaşlı bir kadındır. Merkezî kişi ile Vatuş arasında sevgi bağı vardır. Vatuş, başkarakterin ruhunun incinmemiş yegâne noktasıdır: “Benim annem Vatuş’tu asıl. Benim için gerçekten içi titreyen yaşlı kız. Özlediğim kucağı ise bütün gezegende, hatta koskoca ıssız evrende, kendimi kayıtsız şartsız güvende hissettiğim tek yer” (Tunç 2016: 261). Başkarakter, güvendiği tek kişi olan Vatuş’u da bir gün, bu dünyadan öte dünyaya yolcu eder.

Hülya

Hülya güzel ve çekici bir kadındır. İş kazasından sonra sakat kalan kocası kıskançlık ve yetersizlik duygusu içinde ondan kopar. Nöbette olmadığını öğrenen kocası tarafından çok kötü dövülen Hülya, o gün, evi terk eder.

Hülya, bir kızı, bir oğlu olan Doktor Ekrem’le evlenir, Samsun’a yerleşir. Kızını da yanına alır. Ancak, birinci derecedeki kahraman, deniz kıyısındaki bu evde huzur bulamaz. Mutluluğu dışarda arar. Doktor Ekrem, üvey kızı olan başkişiden rahatsızdır: “Ekrem koluma yapıyor. Beni sürüklerken ‘kız çıkmazsa olacakları düşün!’ diyor. Annem ‘Yapma’ diye yalvarıyor. Ekrem’in beline, bacaklarına sarılıyor. Beni elinden almaya çalışıyor. Ekrem annemi de tekmeliyor. Beni odaya sürüklüyor. Kapıyı kilitliyor. Bekâretimi muayene ediyor” (Tunç 2016: 174). Buna benzer olaylar birkaç kez tekrarlanır. Sonunda, Ekrem, ana kişinin babasını arar. Ancak, Cavit, kızını istemez. Annesi de Süleyman amcasını arar. Sonunda, başkarakter, İstanbul’da bir kız lisesine yatılı verilir.

Bir süre sonra Hülya, Ekrem’den boşanır, İstanbul’a döner. Genç bir sevgilisi vardır: Can. Hülya, bu sırada yatılı okuyan kızını hafta sonları okuldan alıp evine götürür. Ancak, Can’ın evde olmadığı zamanları tercih eder. Asıl kahraman ise annesinin onu almadığı izin günlerinde babasının evine gider. Ne ki, Süleyman amcasının babasına aldığı yeni ev onu huzursuz ettiği için okulda kalmayı tercih ettiği zamanlar da olur.

Bu arada Hülya, Can’dan ayrılır, hayatından başka erkekler gelip geçer. Bir süre Antalya’da yaşar. Sonra bir adamın peşine takılıp Berlin’e yerleşir. Ondan dayak yediği bir gece, kaçarken bindiği otobüsün şoförüyle tanışır ve kendisine kol kanat geren Herr Liebisch ile evlenir. Asıl figür, bir reklam için dostu Gün’le Almanya’ya gittiği zaman annesiyle görüşür. Burada onunla yüzleşir:

İşte bunu söylemeyecektin anne! Babanı eskisinden daha çok seviyordum demeyecektin! Diyecektin ki evet! Tiksiniyordum. İrinle dolu gözünden, yarısı kopmuş kaşından, iğrenç bir su sızdıran cılk yarasından, omuz başında kopan kolundan arta kalmış salkım saçak etlerden tiksiniyordum. Gençtim, güzeldim, aşk ve sevişmeler içinde geçirilecek çok yıllarım vardı daha. Kader babanı mahvetti diye ben de hayatımı feda edemezdim (Tunç 2016: 421).

Birinci derecedeki kahraman, annesinden ayrıldıktan sonra Berlin sokaklarında bağıra bağıra ağlar.

Gün

Gün ve sevgilisi Güzel Sanatları okumuştur. İkisi de sanatçı olmayı düşlerken hayat onları aşağı itmiştir. Çıplak kadın fotoğrafları çekmektedirler. Kapak kızlarından biri de stüdyolarına kendi isteğiyle gelen başkarakterdir: “Annem maalesef her durumda, her haliyle güzel-güzel-güzeldi. Ben de resimlerimde çok güzel bir bebektim. Sonra çok güzel bir kız çocuğu oldum. Sonra çok güzel bir genç kız oldum. Derken müthiş güzel bir kadın oldum. Sonrasında profesyonel bir fotoğrafçının elinde çok seksi bir kapak kızı oldum” (Tunç 2016: 100). Ana kişi kendi isteğiyle dergiye çıplak pozlar vererek ailesinden ve akrabalarından öç almak istemiştir. O, bu fotoğrafları çektiği sırada kız lisesinde yatılı okumaktadır. Babası, Süleyman amcasının satın aldığı evde oturmakta; annesi İstanbul’da olduğu hâlde kızıyla yeterince ilgilenmemekte ve hayatından erkekler gelip geçmekte; Süleyman amcası iyi aile babası olarak Kapalıçarşı’daki halı dükkânında çok para kazanmaktadır. Yani hepsi hayatlarının içinde kaybolmuştur. Başkişinin haletiruhiyesi kimsenin umurunda değildir. O da “miş gibi yapan” herkese, özellikle de Süleyman amcasına kapak kızı olarak meydan okumak ister. Ayın kızı, Mart kızı olduğu dergiyi alıp paketleyerek onun Kapalıçarşı’daki dükkânına bırakır. Zaman içerisinde başkahraman ve Gün sıkı dost ve dert ortağı olur. Ancak, hastalanan Gün, onun kucağında ölür.

Seçkin

Asli şahıs, yatılı okuldayken İngilizce öğretmeni ile travmatik bir ilişki yaşar. Seçkin, çok fazla incitilmiş ve sevgi açlığı duyan evladı yaşındaki öğrencisine yardım etmek yerine ondan yararlanmaya kalkar. Merkezî kişi ise “Gece bire kadar bekle. Sonra gel” (Tunç, 2016: 330) diyen öğretmenin çağrısına karşılık verir. Ancak, Seçkin onunla aşk oyunları yaparken birden vazgeçer:

Birden beni itiyor. Kapıyı açıp dışarı fırlatıyor. Kolumdan tuttuğu gibi savuruyor. Neye uğradığımı şaşırıyorum. Bağırılmaya başlıyor: “Senin ne işin var burada! Nasıl girdin içeri? Kadriyanım! Kadriyanım!” Ruhum bedenimden ayrılıyor. Kadriye Hanım panikle koşup geliyor. Beni üstümde incecik bir gecelik, ayağымda kısa çoraplar, kabanım yerde, Seçkin Bey’in kapısının önünde görünce çılgın atmamak için elini ağzına kapatıyor. Sekin Bey aralıksız konuşuyor. Derhal okuldan atılmam gerektiğini söylüyor. Zararlı olduğumu, namustan, iffetten, en ufak bir ahlak kırıntısından bile nasiplenmediğimi. Bu ahlaksızlıkla diğer kızları da yoldan çıkaracağımı. Kadriye Hanım’ın ödü kopmuş. Kendi nöbetinde çıkan bir rezaletin hesabını verememekten korkuyor. [...] O kadar sahipsiz miyim bakalım? Müfettişler gelir, idari soruşturma yaparlar. Yakacak baş ararlar. Tamam, ben okuldan kovulurum. Ama müfettişler de kelle almadan gitmezler. Seçkin Bey’in karısı da öğrenir. Karı-kocanın hayatları kayar. Kadriye Hanım “Hocam unuttum,” diyor. Başımıza iş açmayalım şimdi türünden bir sürü şey söylüyor. Seçkin Bey “Ama hocam bu kız çok rezil bir şey! Çok tehlikeli!” diyor sesini alçaltarak. Hali tavrı öyle inandırıcı ki. Sanki kapıyı aralık bırakan o değil. Sanki az önce beni kucağına alan, nefesini kulağымda, ellerini vücudumda hissettiğim adam o değil. Onun masum olduğuna. Benim rezil rüsva adı bir yaratık olarak, tamamen kendi başıma karar verip kapısına dayandığıma. Bana

bakmıyor. Namusum, şerefim, haysiyetim diye zıplayıp duruyor. Kadriye Hanım susması için yalvarıyor. Öğrencilerden uyanan olacak, bir rezalet çıksa da dedikoduyu oradan oraya taşısam diye ağzının suyu akan revir hemşiresi koşup gelecek diye ölüyor korkudan. Ruhumla bedenim birbirinden ayrılmış olsa da, aklım zehir gibi çalışıyor benim. Her şeyi görüyorum. Seçkin Bey'in kadına ağız yaptığığının farkındayım. Örtbas etmeye o da çoktan razı (Tunç 2016: 333-334).

Bu olayın üzerine asli şahıs intihar eder ve kurtarılır. Süleyman amca, müdire hanım ve disiplin kurulu hocalarına pahalı halılar hediye eder. "Hiçbir şey olmamış gibi" yapılır. Başkarakter ise bu sarsıntıyı yaşadığı zaman on beş yaşlarında olmasına rağmen aşına olduğu ikiyüzlülüğe öz-yıkım arzusuyla karşılık verir. İlk kez biriyle cinsel ilişki yaşar. Bu kişi kantinde çalışan Suat'tan başkası değildir: Suat, başkışıye karşılıksız bir aşkla bağlıdır. O, merkezi kişi ne zaman kantine gelse, masasına çift kaşarlı bir tostla, bir kola bırakmıştır bedava.

Yıllar sonra, babaannesinin cenazesi sırasında, Seçkin Bey ve ailesi ile karşılaşan kahraman, eski öğretmeniyle tekrar görüşmeye başlar. Karısının, Seçkin Bey'le kendisine baskın yapmasını sağlar. "Lolita arzusu"nu tatmin etmek isteyen Seçkin Bey'den, yatılı okuldayken özsaygısını paramparça eden öğretmeninden, böyle öç alır.

Osman

Asıl kahraman, Osman'la dostu Gün aracılığıyla tanışmıştır; Gün'ün öldüğü an, Osman'a âşık olmuştur veya hissettiği şeyi aşka benzetmiştir: "Ali'ye duyduğum has aşka rağmen Osman'la beni böyle arızalı, hatta bozuk bir yekruh-yekvücut yapan şey, Gün'ün dudaklarının arasından uçup giden cana aynı anda bakmamızdır" (Tunç 2016: 252). Başkışı ve Osman, birlikte, sekizi evli dokuz sene geçirmişlerdir. Her ikisi de otuzlarında evlenmişlerdir. Ne ki, görünüşte mutlu gerçekte mutsuz bir evlilikleri vardır: "Osman'ın yığınla resmi vardı, ben çekmiştim. Benim yığınla resmim vardı, Osman çekmişti. Osman'la ikimizin, birlikte çekilmiş yığınla resmimiz vardı, başkaları çekmişti. Hepsi de görenlerin 'Bu çift ne kadar da mutlu! Allah bozmasın,' deyip tahtalara vuracağı türdendi, ama tümüyle yalandı" (Tunç 2016: 97).

Osman, yakışıklı, ancak çocuksu ve zayıf karakterli biridir. Ana kişi de onun bu çocuksu hâlini sevmiştir. Osman, jeolog olduğu hâlde hiç çalışmamış; ancak her zaman işi varmış gibi yapmıştır. Aslında müzikle uğraşmış bir yeteneksizdir. Mirasyedi olarak hayatını sürdürür.

Otoriter babasının büyümesine ket vurduğu Osman, karşılaştığı sorunlarla baş edemeyince bu sorunlar yokmuş gibi davranır. Başkahraman ve eşi, iyi bir semtte, lüks bir dairede oturmaktadır; ancak dairenin onarımına ihtiyacı vardır ve bunun maliyetini karşılayacak durumda değildirler. Baş- figür, kocasının "mış gibi yapma" halini şöyle anlatır:

Osman kötü bir kokunun kaynağını kurutamayınca, yokmuş gibi yaptı. Banyoda kokulu bir mum yakıyor, içerisi tropikal meyve veya lavanta veya hindistancevizi, limon, çikolata, çilek, vanilya kokuyor, böylece kanalizasyon boruları sızdırmıyormuş, hayatımız bok kokmuyormuş, her şey yolundaymış gibi oluyordu (Tunç 2016: 47).

Osman, ekonomik gücünden yararlanmayı planladığı köpekli lokantacı ve eşini evlerine yemeğe davet ettiğinde de "-mış gibi" yapar. Yardımcıları Tanya'ya güzel yemekler yaptırır. Müzisyen arkadaşlarıyla birlikte köpekli lokantacıya iltifatlar eder. Lokantacı, karısına ilgi gösterdiği hâlde bu durumu görmezden gelir:

Masanın başında oturan Osman, adamla korkunç bakıştığımızı görüyor, yine görmezden geliyordu. N'oluyor, bir şey mi var? diye sormuyordu. Masayı bütün kristallerimiz, Maissen porselenlerimiz ve gümüş çatallarımızla, çalı güllerimiz ve sedefli peçete halkalarımızla birlikte yere indirmiyor, köpekli lokantacının suratının ortasına bir yumruk geçirmiyordu. Bana dönüp niye yüzün kıpkırmızı? demiyordu (Tunç 2016: 155).

Osman çıkarları söz konusu olduğunda Makyavelist davranmaktan kaçınmaz. Kardeşi Teoman ile ilişkileri de böyledir. Osman ekonomik olarak sıkıştığında ona başvurur. Teoman da Osman'a verdiği paraların karşılığını misliyle geri alır. Böylece babalarından kalan işyeri ve yazlık tamamıyla Teoman'ın eline geçer. Ancak, Osman'ın ödeyeceği bedel bununla bitmez. Çünkü Teoman'ın nişanlısının dayısı, Osman'ın karısı ile beraber olmak ister. Dayının bu hakkı kendinde görmesinin nedeni "güç sarhoşu" ve başkişinin dergi için çektiği çıplak fotoğrafları biliyor olmasından kaynaklanır. Bu duruma Teoman razı olduğu gibi Osman da razı olur. Teoman, nişanlısının dayısı ile birlikte olması için ana figüre baskı yapar. Kapak kızı olduğu dergiyi onun yüzüne çarpar. Ana kişi ve dayı, boğaza nazır süit dairede yemek için buluşur. Ancak, beklediği ilgiyi göremeyen Teoman'ın nişanlısının dayısı başkişiye tecavüz eder. Tecavüze uğrayan asli şahıs, sarsılır: "Bana düşen, Uluçmüdürümün lütfettiği bu gecenin hakkını vermek, böylece Osman'ın kuyruklu piyanolarını, banyosu lağım kokan evimizin kirasını, Hermes çantalarımı, kulüp üyeliklerimizi ve Tanya'nın maaşını garantiye almaktı" (Tunç 2016: 366). Başkahraman, Teoman'ın nişanlısının dayısıyla yaşadıklarından sonra kendisini kelimenin tam anlamıyla "fahişe" olarak algılar. Osman ise bütün bunlar olurken "hiçbir şey bilmiyormuş gibi" yapar.

Birinci derecedeki kahraman, onun mahvına neden olan herkesten öç almak için dayıya tuzak kurar. Onda ilişkilerinin devamını istiyormuş duygusunu uyandırır. Bir süre sonra dayıyı buna inandırır. Bir gün onu evine davet eder. Sırrı yatak odasında kurduğu kameradır. Ancak onun da ana figürden sakladığı bir sırrı vardır. Üç kişilik zifirî bir gece yaşanır. Bu sırada kamera geceyi çeker. Ana kişi, CD'leri çoğaltır ve kuryeyle yirmi önemli adama gönderir. Birkaç özel eşyasını alarak evi terk eder.

Ali

Birinci derecedeki kahraman, bir kahvede tanıştığı Ali'nin ellerinin güzelliğinden etkilenmiştir. Ona tutulmasının nedeni elleri değil, Ali'nin kendisinden hiçbir zaman faydalanmaya çalışmamış olmasıdır. Ne var ki, Ali, başkişiyi tek başına bırakıp Paris'e gitmiştir. Merkezi kişi, yirmi üç yıl ondan ayrı kalmış, haber alamamıştır. Yine de, başfigür, hayatında sadece Ali'ye karşı aşk hissetmiştir.

Bir yılbaşı gecesi asıl kahraman ve Ali tekrar karşılaşır. İki üzgün kişi olarak sohbet ederler. Başkarakter, Osman, Teoman, dayı hayatını mahveden herkese meydan okumak için seks gecesinin CD'lerini yirmi önemli kişiye gönderip Osman'ı terk ettiğinde Ali'ye sığınır. Ona çiğ gerçeğini apaçık anlatır. Birlikte kuryeye verilen CD'lerin sonuçlarını beklemeye başlarlar. Birkaç gün geçtiği hâlde, zifirî seks gecesinde gördüğü o genç adamın ölümü dışında, televizyon kanallarında hiçbir haber yoktur. Bunun üzerine ana figür, akrabası Selda'dan destek ister.

Selda, çocukluğunda bir öğleden sonrayı paylaştığı, çıplak fotoğraflarını dergide gördüğü akrabasını, başkişiyi yalnız bırakmaz. Belçikalı kocası ve kendisi bağımsız haber gruplarının sınır tanımayan gazetecilerinin üyesidir. Bundan faydalanarak CD'lerin yabancı ve Türk televizyonlarında yayınlanmasını sağlar.

Bu arada, başkarakter, Selda'dan Selda ile amcasının oğlu Ersin'in Ankara'dan İstanbul'a giden bir trende tanıştığını; kendisinin dergideki çıplak fotoğrafları üzerine konuştuklarını; hatta Ersin'le bir süre birlikte olduklarını, ancak ilişkilerinin yürümediğini; Ersin'in yabancı bir bankada çalıştığını, evlenip boşandığını, bir kızı olduğunu ve psikiyatra gittiğini öğrenir. Sonunda başfigür, Ali'yle uyumaya yatar.

Yaralanmış Sevgi Duygusu ve Hınç

Başkahraman, yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle geçmişinden geleceğine açılmamıştır. Bir engel olarak hep geçmişine takılmıştır. Kendini aşamayınca da oç alma dürtüsüyle hareket etmiştir. Bu kısır döngü içinde hem kötülüğe maruz kalmış hem de kötülüğün faili olmuştur. Erich Fromm, oç alma dürtüsü ile ilgili olarak şu saptamalarda bulunur:

Öç alma dürtüsü bir topluluğun ya da bireyin güçlülüğü ve yaratıcılığıyla ters orantılıdır. Gücsüzlerin, sakatların, zarar göyerek yıkılmışlarsa, kendilerine saygılarını onarmak için başvurabilecekleri bir tek yol vardır: Lex talionis'e, "göze göz dişe diş" kuralına göre oç almak. Öte yandan yaratıcı bir biçimde yaşayan bir insan hiç de böyle bir gereksinme duymaz. Aşağılanmış, incinmiş olsa bile üretici yaşama süreci ona geçmişte gördüğü zararları unutturur. Üretme yeteneği, oç alma isteğine ağır basar. Bu çözümlemenin doğruluğu birey ve toplum çapındaki deneysel verilerle kolayca kanıtlanabilir. Ruh çözümleme belgeleri oç alma duygusuna karşı olgun ve üretici bir insanın, bağımsız ve dolu yaşayamayan, tüm varlığını oç alma isteğine bağlayan nevrozlu kişiden daha az eğilimi olduğunu gösterir. Ağır ruh hastalıklarında oç alma duygusu yaşamın en yüce amacı olur; çünkü oç alma duygusu olmayınca yalnızca insanın kendine saygısı değil, benlik ve özdeşlik duygusu da yıkılmaya yüz tutar (1982: 23-24).

Başkahraman, aile, akraba ve çevre mağduru olarak yalnız özsaygı yıkımına değil; aynı zamanda benlik ve özdeşlik duygusu yıkımına da uğramıştır. Annesi, babası, babaannesi, kocası, amcası, İngilizce öğretmeni başta olmak üzere başkişinin neredeyse bütün yakınları sevgi duygusunu yaralamıştır. Erich Fromm'a göre "sevgi, sevdiğimiz şeyin yaşaması, gelişmesi için duyduğumuz etkin ilgidir" (1995: 32). Sevginin etkinlik özelliği ise şu temel öğelerde ortaya çıkar: "İlgi, sorumluluk, saygı ve bilgi" (1995: 32). Merkezî kişinin yakınları ise ona karşı ilgisiz, sorumsuz ve saygısız davranmıştır. Hiçbiri öz varlığına inmeyi denememiştir.

Nietzsche'nin ifadesiyle söylessek "hınç", başkişinin yaşamına yön veren başat duygudur. Türkçede oç alma duygusu ile dolu öfke, kin, gayz anlamına gelen hınç, âdeta onu boyunduruğu altına almıştır. Merkezî kişi, annesine, babasına, amcasına, babaannesine, İngilizce öğretmenine ve kocasına karşı hınçla dolmuştur. Bu nedenle kin içinde kendini kemirmiş ve onları cezalandırma yoluna gitmiştir. Oç almak için çıplak fotoğraflarıyla kapak kızı olmak gibi bayağı yollara başvurmaktan da çekinmemiştir. Başkişi yakınlarının sevgisizliğine, hınçla karşılık vermiştir.

Sonuç

Babası, sarhoş ve karamsar; annesi, güzel ve kaçak; babaannesi, sevgisiz ve anlayışsız; amcası, hain ve fırsatçı; amcasının oğlu, korkak ve mızumsuz; İngilizce öğretmeni, pedofil ve suiistimalci; kocası, asalak ve hercai; kayını, çıkarıcı ve kötücül tavrıyla başkişinin canını yakmıştır. Asıl kahraman, iki kişiye naz yapabilmiştir hayatında: Vatuş ve Gün. Bir de Ali'ye meftun olmuştur.

Babasının geçirdiği elim kazadan sonra hercümerç içinde merkezî kişi ve ailesinin hayatı karışmış, bozulmuş ve dağılmıştır. Ailesi çevrelerinin gıybeti ve tevatürü içinde kaybolmuştur. Başkarakter, aşk, merhamet ve hoşgöründen yoksun yaşamak

zorunda kalmıştır. Bu arada gönlü ahengini kaybetmiş, birçok kişiyle “mihaniki aşklar” yaşamıştır. Zaman zaman yalvarma ve rica içermeyen çılgınlık atsa da duyana rastlamamıştır. Yine de kimseye müdana etmemiştir. Ancak kendi hayatında dalgalanmalar yaparak yakın ve uzak çevresini ikiyüzlülükleriyle baş başa bırakmıştır. Sonuçta muteber olmadığını ikrar etmiştir. Yani gerçeğini saklamayıp doğruca söylemiştir.

İnsan olma onuru çiğnenen asli şahıs, iradesiyle yaşamını değiştirme gücüne sahip olduğu hâlde –“son an”a kadar- eleştirdiği değerler sisteminin ve davranış kalıplarının dışına çıkamamıştır. Duygu karmaşası, güven kaybı, çaresizlik, yalnızlık ve karamsarlık içinde savrulup durmuştur. Hayat hamlesi için gereken cesareti gösterememiştir. İyi bir okuyucu olan, şiiri ve sanatı bilen, farkındalık geliştirmiş biri olarak yaşadığı cehennemden daha önce kurtulabilirdi. O, hıncı duygusuyla hareket ettiği için kendi önünü kapamıştır.

Kaynaklar

- Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler (2014). Söy. Handan İnci. İstanbul: Can Sanat Yay.
- Fromm, Erich (1982). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*. Çev. Yurdanur Salman-Nalân İçten. İstanbul: Payel Yay.
- (1995). *Sevme Sanatı*. Çev. Yurdanur Salman. İstanbul: Payel Yay.
- Nietzsche, Friedrich (2011). *Ahlakın Suykütüğü/Bir Polemik*. Çev. Zeynep Alangoya. İstanbul: Kabalcı Yay.
- Sazyek, Hakan (2013). *Roman Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Hece Yay.
- Scheler, Max (2004). *Hınc/Ressentiment*. Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Kanat Yay.
- Tunç, Ayfer (2005). *Kapak Kızı*. İstanbul: Can Yay.
- (2005). *Kapak Kızı'nın Yeniden Yazılışı Hakkında Birkaç Söz*. Kapak Kızı. İstanbul: Can Yayınları, s. 241-43.
- (2016). *Yeşil Peri Gecesi*. İstanbul: Can Sanat Yay.

